

МІЖЕТНІЧНІ І МІЖКОНФЕСІЙНІ ВІДНОСИНИ В КАРПАТАХ

3—4 вересня 1996 р. в м. Ужгороді відбулася міжнародна наукова конференція "Міжетнічні і міжконфесійні відносини в Карпатах". Починаючи з 1990 р., це вже п'ята карпатознавча наукова конференція. Її організатори — Ужгородський, Кошицький і Новосадський університети, Міжнародна асоціація українців, Наукове товариство ім. Шевченка, Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, Комісія зв'язку та інформації закарпатських українців (США) та Українська Народна Рада Закарпаття. Вона зібрала понад 50 вчених з різних країн світу — України, Словаччини, Угорщини, Югославії, США і Канади — для обговорення наукових проблем міжетнічних та міжрелігійних відносин в Українських Карпатах як в історичному розвитку, так і на сучасному етапі становлення й утвердження незалежної Української Держави.

На конференції відзначалося, що тривале перебування Закарпаття в межах чужих державних організмів, викривлення часів тоталітарної комуністичної системи деформували тут природний історичний, культурно-національний, етнічний та релігійний розвиток корінного населення, привнесли в нього елементи насильства з виразним порушенням прав і свобод людини. Ця аномалія триває й нині, коли сили світового зла продовжують провокувати міжнаціональний та міжрелігійний розбрат. Прикриваючись імперськими гаслами інтернаціоналізації краю, ці сили принизили тут роль народу-господаря, відчутно розхитали історично складену українську спільноту у її співжитті з іншими національними меншинами краю, розкололи на різні конфесії і секти церковно-релігійне життя.

Конференція підкреслила, що греко-католицька і православна церкви завжди ві-

дігравали позитивну роль у консолідації народу, стояли на захисті його віросповідних і культурно-національних прав. Учасники конференції привітали будівництво на Закарпатті нових церков, створення нових парафій, висловили сподівання, що вони своєю діяльністю будуть підтримувати незалежну Українську державу, переборють ті українофобські настрої, що відчуваються в окремих церковних громадах і Ужгородській духовній семінарії. Конференція рекомендувала церковній ієрархії знайти форми і способи удосконалення знання і вживання української літературної мови священиками, оскільки вони постійно спілкуються з народом і впливають на формування мовної культури свого населення. Водночас було відзначено, що незрозумілим є становище православної церкви, відпорядкованої московському патріархату; невиправдана орієнтація частини греко-католицької церкви на Угорщину, відхрещування її від Галицької митрополії. Учасники конференції наголосили на необхідності зближення християнських церков Закарпаття, спрямування їхньої діяльності на єднання народу, утвердження української національної ідеї та зміцнення Української держави.

Конференція визнала, що матеріальна і духовна культура Закарпаття є складовою частиною всієї української культури, хоч і має деякі свої специфічні риси, зумовлені історичною традицією і географічним становищем краю. Єдиною передумовою успішного розвитку Закарпаття є міжнаціональна і міжконфесійна злагода, порозуміння людей всіх національностей і конфесій. Для такої злагоди незалежна Україна надала всі конституційні і правові підстави.

На думку учасників конференції, створені в останні роки культурно-національні

товариства — угорців, росіян, словаків, німців, румунів, євреїв, циган проводять корисну і плідну роботу серед національних меншин області, сприяють їхньому національному розвитку і зв'язкам з материнськими культурами, але вони могли б працювати у більшому порозумінню як між собою, так і з іншими громадськими організаціями і товариствами. Діяльність всіх культурно-національних товариств має фінансуватися державою. Держава також має рішуче очистити національні і міжконфесійні проблеми в Карпатському регіоні від штучних напруг і деформацій, українофобії. У цій роботі треба домагатися не уніфікації, а динамічної єдності у національній різноманітності. Необхідно широко популяризувати концепцію державної етнополітики, у якій визначена роль держави в регулюванні міжетнічних стосунків і домогтися того, щоб етнічні меншини активніше використовували свої внутрішні ресурси.

Конференція звернулася з проханням до Міністерства в справах національностей та міграції України увійти з клопотанням до Верховної Ради України про внесення змін в діючий Закон України "Про національні меншини в Україні", привести його у відповідність з вимогами нової Конституції України, що сприятиме кращій співпраці між різними національними групами і товариствами.

Учасники конференції сподіваються, що міжетнічні та міжконфесійні відносини в Карпатах після прийняття Конституції України наберуть цивілізованих форм, будуть витримані в дусі взаємоповаги і

взаємовизнання, спрямовані на всебічний розвиток всіх національних меншин і релігійних громад. Конституція не лише декларує, а й гарантує ці права. Дотримання Закону про мови і Закону про національні меншини забезпечить вільний розвиток мов всіх національних меншин і етнічних груп Закарпаття.

Конференція висловила побажання, щоб владні структури України приділяли більше уваги українцям за межами України — в Словаччині, Польщі, Угорщині, Румунії і Югославії. Для них Україна є материнською землею, і їхній національно-культурний поступ пов'язаний з Україною. Тим часом ці національні меншини в сусідніх країнах переживають великі труднощі у визначенні своєї національної ідентичності і в культурному розвитку.

Конференція пройшла під знаком карпатоукраїнської єдності, в полеміці з недругами українства. Її учасники одностайно висловилися за цілісність України, недоторканість її кордонів, негативно оцінили спроби встановлення на її території пам'ятних знаків чужих держав. Українські Карпати були і залишаються перлиною України, її невіддільною складовою частиною. З історичної перспективи стає все очевидніше, що протягом віків від чужоземної асиміляції їх вберегли народна самосвідомість, віра і самотутня карпатоукраїнська культура, які нині треба відроджувати, берегти, примножувати й досліджувати.

Олекса МИШАНИЧ

Київ

ЛЕОНІД НОВИЧЕНКО

(Некролог)

На 83-му році життя не стало визначного українського філолога, літературознавця й критика, доктора філологічних наук, професора, академіка НАН України Леоніда Миколайовича Новиченка.

Від хати сільських учителів (с. Русанівка на Сумщині) вирушив він наприкінці двадцятих років у широкий світ і пройшов вимірний долею свій нелегкий шлях. Ще до війни закінчив Гадяцький педтехнікум, працював у районній газеті, навчався на філологічному факультеті Київського університету, в аспірантурі Інституту літератури АН. Здобному аспірантові довірили відділ критики "Літературної газети" (нинішньої "Літературної України"), потім

журнал "Радянська література" ("Вітчизна"). У час війни був відповідальним редактором письменницької газети у прифронтовій зоні, пізніше — завідувачем відділу літератури і мистецтва ЦК КПУ (звідки був звільнений "за ідеологічні помилки"), головним редактором журналу "Вітчизна". Від середини 50-х років понад три десятиліття перебував на посадах секретаря Спілки письменників України та СРСР, був членом редколегії, ряду літературних видань у Києві та Москві, майже півстоліття — провідним науковцем Інституту літератури.

Цього сухого переліку офіційних посад вистачило б на кілька чоловіків. Як і уря-